

quae sive ius publicum sive sacrum spectant fragmenta extra digesta tradita była wyrazem postawy dobrze zakorzenionej w romanistyce. Lektura pracy F. Siniego stawia zatem czytelnika wobec jednego z istotnych problemów metodologicznych w romanistyce sprowadzającego się do odpowiedzi na pytanie: czy można oprzeć się na źródłach literackich przy rekonstrukcji tekstów prawnych i poglądów prawników?

Konstrukcja części drugiej prezentowanej monografii jest przykładem odpowiedzi pozytywnej na to pytanie. Część druga składa się z pięciu rozdziałów poświęconych prawnikom. Są to przedstawieni w kolejności chronologicznej: P. Sempronius Sofos, Tiberius Coruncanus, Cornelius Lentulus, P. Licinius Crassus i Sextus Aelius Pactus Cato. Układ rozdziałów jest jednolity. Rozpoczynają się od przedstawienia informacji bibliograficznych o prawniku, następnie prezentowane są zachowane fragmenty z poglądami jurysty, po czym przeprowadzana jest ich analiza. Podstawą rekonstrukcji fragmentów są w większości źródła literackie. Wśród problemów rozważanych przez prawników z III w. p. Chr. spotykamy tak doniosłe zagadnienie interpretacyjne jak podjęta przez Sempronia Sofosa kwestia, którą ze sprzecznych ustaw uznać za obowiązującą (s. 76) oraz rozważany przez Sextusa Aelusa przypadek odpowiedzialności kontraktowej pozwalający na ogólniejszy wniosek, iż już w wieku III p. Chr. znane były kontrakty konsensualne (s. 143). Takie spostrzeżenia przemawiają za prezentowanym przez F. Siniego poglądem, iż już w III w. p. Chr. dostrzec można w działalności jurystów dojrzałą refleksję prawną. Warto zaznaczyć, iż jest to pogląd polemiczny wobec prezentowanego w, między innymi, „klasycznym” opracowaniu historii jurysprudenii rzymskiej F. Schulza (*Geschichte der römischen Rechtswissenschaft*, Weimar 1961). Monografię kończy wykaz źródeł i cytowanych autorów.

WOJCIECH DAJCZAK (Toruń)

Księga Jadwiżańska. Międzynarodowe Sympozjum Naukowe: Święta Jadwiga w dziejach i kulturze Śląska. Wrocław-Trzebnica 21–23 września 1993 roku. Wrocław 1995. Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, s. 494, ilustracje.

Osoba i działalność św. Jadwigi Śląskiej, córki hr. Bertolda III v. Diessen-Andechs, tytularnego księcia Meranu, żony Henryka Brodatego, jest wprawdzie dobrze znana dzięki wnikliwym badaniom uczonych zarówno polskich, jak niemieckich, niemniej jednak wspólna polsko-niemiecka sesja naukowa zorganizowana w 750-lecie jej śmierci we Wrocławiu i Trzebnicy w dniach od 21 do 23 września 1993 r., dzięki spojrzeniu uwzględniającemu najnowsze badania w tej dziedzinie mogła przynieść wiele nowego i godnego uwagi. Pokłosie tego sympozjum ukazało się po dwóch latach w postaci efektownej *Księgi Jadwiżańskiej*.

Wyniki swych badań i przemyśleń przedstawiało na nim szerokie grono autorów ze środowisk naukowych Wrocławia, Krakowa, Opola, Warszawy, Poznania, Lublina, Torunia, Częstochowy i Zielonej Góry, ze strony niemieckiej zaś z Moguncji, Trewiru, Oldenburga, Münster, Marburga, Maria Laach i Andechs, reprezentując szereg dyscyplin: od historii ogólnej, społecznej, historii Kościoła, w tym zwłaszcza śląskich domów zakonnych, historii literatury średniowiecznej i późniejszej, historii sztuki i archeologii, poprzez tematykę źródłoznawczą, aż po badania historyczno-antropologiczne, wszystko to zaś na kanwie i w odniesieniu do osoby św. Jadwigi i jej bezpośredniego oraz szerzej traktowanego otoczenia. Tematyczną zawartość *Księgi Jadwiżańskiej* lepiej uunaocznia zamieszczone w niej referaty, mianowicie: *Śląsk przed lokacją i kolonizacją na prawie niemieckim* (L. Tyszkiewicz), *Schlesien zur Zeit der Hl. Hedwig* (J. J. Menzel), *Rodzina świętej Jadwigi* (J. Swastek), *Podstawy bytu konwentu trzebnickiego* (K. Bobowski), *Der Konvent*

von Trebnitz (Trzebnica) bis zum Ende der habsburgischen Gegenreformation. Ein Ueberblick. (H. Grüger), *Duchowość św. Jadwigi w świetle przedtrydenckich wrocławskich ksiąg liturgicznych* (S. Araszczyk), *Postawa religijna świętej Jadwigi. Próba charakterystyki* (K. Dola), *Modlitewnik trzebnicki „Cursus Sanctae Mariae” z pierwszej połowy XIII wieku* (J. Długosz), *Szczątki kostne Świętej Jadwigi Śląskiej w ujęciu antropologicznym; rekonstrukcja czaszki i głowy* (T. Krupiński, B. Kwiatkowska, Z. Rajchel), *„Na drodze ku chwale” — ideowe programy fundacji artystycznych księcia śląskiego Henryka Brodatego* (M. Kutzner), *Die Heilige Hedwig in der deutschen Literatur des Spätmittelalters und der frühen Neuzeit* (T. Ehlert), *Wartości historyczne „Żywota większego św. Jadwigi”* (J. Pater), *Wpływy lubiąskie na skryptorium dokumentowe klasztoru Cysterek w Trzebnicy* (A. Wałkowski), *Problem proveniencji kancelaryjnej dokumentu księżnej Jadwigi dla cysterek trzebnickich z datą 24 VIII 1242 r.* (M. Wójcik), *Materiały rękopiśmienne dotyczące Świętej Jadwigi w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu* (W. Mrozowicz), *Św. Jadwiga w polskim piśmiennictwie religijnym czasów nowożytnych* (B. Rok), *Wleńskie kościoły św. Jadwigi* (C. Buśko), *Polichromia wystroju architektoniczno-rzeźbiarskiego kaplicy Świętej Jadwigi w Trzebnicy* (M. Poksińska), *Das Bildprogramm des Augsburger Hedwigskodex 1.3.2^o 7. Ein Beitrag zur Hedwigs-Ikonographie des 15. Jahrhunderts* (E. Grunewald), *M. Ł. L. Willmanna trzebnicki cykl żywota i cudów św. Jadwigi* (R. Kaczmarek, J. Witkowski), *Wrocławski tryptyk z „Legendą św. Jadwigi”. Pochodzenie i ikonografia* (J. Kostowski), *Franciszkanin Henryk z Breny propagatorem kultu św. Jadwigi* (K. Jasiński), *Marienbild und Marienkult der heiligen Hedwig* (N. Gussone), *Święta Jadwiga patronka Królestwa Polskiego* (A. Karłowska-Kamzowa), *Rola kultu św. Jadwigi w przygotowywaniu akcji antytureckiej na Śląsku w końcu XV i w początkach XVI wieku* (S. Solicki), *Kult Świętej Jadwigi Śląskiej w okresie reformacji i odnowy trydenckiej Kościoła* (J. Harasimowicz), *Pielgrzymki wrocławskie do Trzebnicy w XVII stuleciu* (K. Matwijowski), *„Dziękując Bogu w nadchodzącą rocznicę 600-lecia...”* (M. Kaczmarek), *Kult św. Jadwigi na Górnym Śląsku* (J. Kopiec), *Rozwój kultu św. Jadwigi w Polsce po 1945 r. i jego znaczenie w procesie integracji ludności na Dolnym Śląsku* (A. Kiełbasa).

Wielowątkowość wywodów zawartych w *Księdze* na przykładzie postaci śląskiej Świętej i jej późniejszego kultu wprowadza w dzieje kultury średniowiecznej i późniejszej Śląska, Polski i Niemiec, pod niejednym względem naświetlając drogi przenikania i rozpowszechniania się idei.

Historyków prawa mogą zainteresować dwa początkowe teksty. W pierwszym L. Tyszkiewicz rozważał Śląsk plemienny, zwłaszcza ponadplemienne struktury (Dziadoszanie wobec Bobrzan, Słężanie wobec Trzebowian itp.) być może o politycznym charakterze, zestawiał wskazując na ciągłość ewolucji civitates Geografa Bawarskiego z późniejszym systemem groduwym w swym tle mającym okręgi targowe i mówił o wciąż dyskusyjnej sprawie przynależności Śląska. Drugi, J. Menzla, przedstawia gospodarczy i organizacyjny rozwój Śląska pod panowaniem Brodatego, niestety w ilościowych ujęciach i wartościowaniach nie wykraczając poza tradycyjne dawniejsze twierdzenia niemieckiej nauki. Interesujące dla prawnika są też wywody K. Bobowskiego o „podstawach bytu konwentu trzebnickiego”, rozwijające i kontynuujące znaną i wysoko cenioną *Księżęcą włość trzebnicką* B. Grodeckiego, zwłaszcza dlatego, że szeroko wykorzystał niedawno w Niemczech wydane trzebnickie gospodarcze rachunki z pierwszej połowy XVI w. Wreszcie na uwagę historyka prawa zasługują też syntetyczne ujęcia z dziejów Kościoła śląskiego.

Całość wydana jest bardzo starannie w formacie folio z bogatą i nietuzinkową ikonografią. Redaktorzy zaopatrzyli też *Księgę jadvizańską* w szczegółowe informacje o sympozjum, a także, w aneksie, w cenne kalendarium obchodów i naukowych sympozjów oraz spotkań, zorganizowanych w Jadwizańskim Roku Jubileuszowym w archidiecezji wrocławskiej z okazji 750-lecia śmierci patronki Śląska.